

Ajánló

Beszámoló az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek 2012. évi tevékenységéről. Budapest, 2013, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala. 342 oldal + CD-melléklet.

2012-ben a Hivatal több vizsgálati projektje érintette a büntetés-végrehajtási szervezet munkáját. Az alapvető jogok biztosa külön hangsúlyt fektetett annak feltérképezésére, hogy az elítéltek a büntetés letöltése után milyen eséllyel illeszkedhetnek vissza a társadalomba. A vizsgálat alapvetően három területet érintett: a pártfogó felügyelet, az utógondozás, valamint a munkaerő-piaci lehetőségek kérdéseit, mindegyik területen külön figyelmet szentelve a fiatalkorúaknak, különös tekintettel arra, hogy 2012-ben a gyermekbarát központú igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek vizsgálata állt a Hivatal gyermekjogi projektjének középpontjában.

A Beszámoló jelzi, hogy „az elítéltek segítségre szorulnak a prizonizációs (börtönélet okozta) ártalmak, az elzárás miatti anyagi-szellemi hátrányok, a társadalmi elítéletek miatt. Jelentős részük eleve rosszul szocializált: az alacsony iskolai végzettség, a rossz lakáshelyzet, a biztos családi háttér hiánya, a baráti kör mind hozzájárul az ismételt bűnelkövetéshez, ráadásul e tényezők gyakran együtt jelennek meg. A szabadságvesztés-büntetés következtében szabaduláskor még azok is komoly problémákba ütköznek, akik korábban nem voltak hátrányos helyzetben.” A kiadvány külön kitér a büntetés-végrehajtás azon intézeteinek helyzetére, ahol fiatalkorú fogvatartottak vannak elhelyezve.

A kötet foglalkozik az IMEI helyzetével is, illetve ismerteti néhány fogvatartotti panasz kivizsgálásának eredményeit, továbbá önálló alfejezetet szentel az „Emberi jogok kint és bent” című fogvatartotti és ügyvédi projekt eredményei ismertetésének. A fogvatartotti projekt vezetője dr. Pajcsicsné dr. Csóré Erika főosztályvezető volt, aki a Börtönügyi Szemle legutóbbi, 2013. évi 3. számában írt a projektről.

„Emberi jogok kint és bent – ombudsmani szemmel”. A büntetés-végrehajtás fogvatartottjainak, a külföldiek idegenrendészeti és menedékjogi fogvatartásának alapjogi összefüggéseit, valamint az ügyvédek és a hozzájuk forduló jogait vizsgáló projekt. Szerk. Pajcsicsné Csóré Erika. Budapest, 2013, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala. 151 oldal. (AJB Projektfüzetek 2013/2.)

A kötet elején a szerkesztő előszavát, prof. dr. Szabó Máté köszönetnyilvánítását, dr. Janza Frigyes, a Belügyi Tudományos állandó tagja, dr. Pallo József,

a BVOP főosztályvezetője, valamint Csóti András, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka előadását olvashatjuk.

A könyv hat fejezeten keresztül mutatja be a projektet. Az első fejezet a projekt kiindulópontjait, az alapjogi szempontrendszer, továbbá a hatásköri, vizsgálati alapvetéseket tartalmazza. A második fejezet a projekt éves tevékenységét részletezi. A harmadik anyagrészben a büntetés-végrehajtást érintő kiemelt vizsgálatok eredményeit tanulmányozhatjuk. A fejezet foglalkozik – egyebek mellett – a fogvatartottak egészségügyi ellátásával, a szabadságvesztésből szabadultak társadalmi visszailleszkedésével, beleértve az utógondozás és munkaerő-piaci elhelyezkedés kérdéseit. A negyedik fejezet az idegenrendészeti és menedékjogi fogvatartással kapcsolatos megállapításokat közli. Az ötödik gondolati egység a projektet érintő egyéb vizsgálati eredményeket veszi számba. A hatodik fejezet az ügyvédek helyzetét és az ügyvédek, valamint a hozzájuk forduló jogait vizsgálja. A kötet végén a projekt keretében készült jelentések, alkotmánybírósági indítványok felsorolását találhatjuk meg.

Gyermekközpontú igazságszolgáltatás. Gyermekjogi projekt. Szerk. Lux Ágnes. Budapest, 2013, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala. 261 oldal. (AJB Projektfüzetek 2013/1.)

A nagyszabású projekt kiemelt vizsgálatai között szerepelt a fiatalkori bűnelkövetéssel és a bűnmegelőzéssel kapcsolatos vizsgálat. Az OKRI tájékoztatása szerint „az ismertté vált gyermekkorú bűnelkövetők által megvalósított bűncselekmények száma és a korcsoportjukban élőkhez viszonyított aránya kismértékű csökkenést mutat. Az elkövetések csökkenése ellenére mutatkoznak kedvezőtlen tendenciák az elkövetett bűncselekmények és az elkövetők körében. A leginkább aggasztó az erőszakos bűncselekmények arányának növekedése.” A felmérés a gyermeket érintő eljárásokban részt vevő „hivatásos személyek” felkészültségét, képzettségét is vizsgálta, tekintettel az esélyegyenlőség, a diszkrimináció és a nyelvhasználat szempontjaira.

Az alapvető jogok biztosa a szabadságvesztésből szabadultak társadalmi (re)integrációját is vizsgálta, ugyanakkor párhuzamosan a gyermekjogi projekttel, az ombudsman a fogvatartottak alapvető jogainak érvényesülését fókuszpontba állító projektet is indított 2012-ben, amely tartalmazta a fiatalok bv. intézeteinek is vizsgálatát is. A kötet részletesen tartalmazza az érintett négy intézetben végrehajtott vizsgálatok megállapításait – az ombudsman ajánlásaival együtt.

A könyv nemzetközi tendenciákat is felvázol, illetve tartalmazza a projekt műhelybeszélgetéseinek felkért szerzők írásait, így – többek között – dr. Fliegauf Gergely „Kognitív pszichológiai megfontolások a fiatalok büntetés-végrehajtásával kapcsolatban” című tanulmányát is.

Jogtörténeti Parerga. Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 60. születésnapja tiszteletére. Szerk. Máthé Gábor, Révész T. Mihály, Gosztonyi Gergely. Budapest, 2013, ELTE Eötvös Kiadó. 408 oldal.

A kötet elején található Laudatio-ban a szerkesztők ismertetik Mezey Barna gazdag életútját, majd ezt írják köszöntőjükben: „Mezey Barna professzor közösségteremtő ereje, személyiségének természetes kisugárzása minden bizonnyal a további évtizedekben is alakítja jogtörténet-tudományunk fejlődését. Nem gondoljuk, hogy a kerek évforduló bárminek a végét is jelentené: hisszük, hogy a java még hátravan!” Ezzel a kijelentéssel a Börtönügyi Szemle olvasói is csak egyetérthetnek.

A könyvben olvasható írások több mint egynegyede börtönügyi vonatkozású. Bódiné Beliznai Kinga a középkori kivégzési rituálékat foglalja össze, Béli Gábor a bebörtönzés középkori jogintézményéről, Gedeon Magdolna a XVIII. századi hazai bányamunkára ítéles szabályairól ír tanulmányában. Ruzsoly József Eötvös József és Szemere Bertalan fiatalkori, a börtönügyet érintő munkásságának állít emléket a kötetben. Korsósné Delacasse Krisztina dolgozatának témája a királyi ügyészek börtönök feletti felügyeleti joga. Nagy Janka Teodóra Bali Mihály (1856–1926) állami ítélet-végrehajtó, a „faddi hóhér” életútjának jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi tanulságait vonja le tanulmányában. Horváth Attila dolgozata a szovjet típusú diktatúra büntetési rendszerének főbb jellegzetességeit vázolja fel. Gönczöl Katalin „A túlélő börtön” című írásában arra mutat rá, hogy a szociálpolitika helyett alkalmazott büntetőpolitika káros a társadalom fejlődésére nézve. Pap András László a közhatalmi feladatok, így a büntetés-végrajtás „kiszervezése” magánkézbe kerülésének problematikáját elemzi. Lévay Miklós az USA büntetőpolitikájának a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseit egyes konkrét ügyek kapcsán vizsgálja. Völgyesi Levente tanulmánya a börtönpasztorizációnak a fogvatartottak lelki gondozásában betöltött szerepét mutatja be.

Kriminológiai tanulmányok 50. Jubileumi kötet. (Főszerk. Vókó György.) Budapest, 2013, OKRI. 290 oldal.

A könyvhöz a szerkesztő, Tamási Erzsébet írt bevezető tanulmányt. Mint írja: „Az összeállítás célja az volt, hogy egyrészt kiválassza az elmúlt öt évtized anyagából a mai kutatók számára is tanulsággal szolgáló írásokat (...), a másik rendező elv tagadhatatlanul némi büszkélkedés volt.”

A kötet első fele tisztelgő, emlékező jellegű. Az újra közölt, a korábbi években megjelent írások aktualitásukból úgyszólván semmit sem vesztek. Gödöny József, az OKRI alapító igazgatója 1988-as tanulmányában a bűnözés új jelenségeit elemzi, Pusztai László 1990-es tanulmánya a bűnözés előrejelzésének lehetőségeit vizsgálja. Kránitz Mariann 1991-ben írott tanulmányának témája a

fiatalkorúak prostitúciója. Ezt követően Rózsa János 1979-es, az emberölésről készített tanulmányát, illetve Münnich Iván 1973-as, az emberölést elkövetők személyiségéről készült kutatásának eredményeit közlő anyagát olvashatjuk.

A könyv második felében napjaink kriminológusainak, ügyészeinek írásait találhatjuk. Pólt Péter és munkatársainak tanulmánya a magyar ügyészség jelenlegi jogállását ismerteti. Belovics Ervin tanulmánya a jogos védelem új rendszerét tárgyalja. Irk Ferenc dolgozata a szervezetkutatás közgazdasági és szociológiai eredményeit kapcsolja össze a kriminológiával. Virág György a szexuális erőszak különféle elméleteinek ellentmondásait elemzi. Vókó György, az OKRI jelenlegi igazgatója tanulmánya széles körű körképet fest az európai országok büntetés-végrehajtásának sajátosságairól, helyzetéről.

A gazdag tartalmú kiadvány a Kriminológiai tanulmányok ötven évének reptériumával, tartalmával fejeződik be.

Válogatás a 2012-ben tartott tudományos ülések előadásaiból. Szerk. Kiss Valéria. Budapest, 2013. Magyar Kriminológiai Társaság. 183 oldal. (Kriminológiai Közlemények 72. szám)

A kötet szerkesztője a Magyar Kriminológiai Társaság tavalyi tudományos üléseinek előadásaiból válogatott. A Társaság 2012-ben „kontroll és jogkövetés” címmel rendezett egész napos konferenciát, amelynek anyagát a Kriminológiai Közlemények előző, 71. száma adata közre. (A könyvről a Börtönügyi Szemle 2013/1-es száma ajánlóban írtunk.)

A fedett nyomozás témájában két tanulmányt találhatunk a könyvben. A „Csapda” című film bemutatása alkalmával rendezett kerekasztal-beszélgetés a bv. intézetek belső világába nyújtott betekintést – „a film készítéséről szóló rövid beszámolók a börtönlét élményének megragadásáról szólnak, arról, hogy hogyan lehet ezt a mai magyar társadalomban is erősen érvényesülő tabutémát megérteni és láthatóvá tenni.” A kötetben Schuckertné Szabó Csilla, a film előzményeivel kapcsolatos írását és Sipos András filmrendező beszámolóját olvashatjuk. Ezután „A pénzmosás elmélete és gyakorlata” c. tudományos ülés három tanulmánya, majd az átalakulóban lévő gyermekvédelem témájával foglalkozó ülés két anyaga következik. „A két közreadott tanulmány a gyermekvédelem problémáiról ad látleletet az ombudsman vizsgálatok által feltárt hiányosságok összefoglalásában, illetve a gyermekvédelem folyamatos változásában tetten érhető bizonytalanság tágabb kontextusban való értelmezésére tesz kísérletet.” A következő téma: a szakértő szerepe a büntetőeljárásban, majd két viktimológiai tanulmány után Vavró István: „A kriminálstatisztika helyzetéről” című írása olvasható a kötetben.

(Válogatás a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Szakkönyvtára legújabb szerzeményeiből)

Megyery István műve az interneten

Nagyobb könyvtáraink, az Országos Széchenyi Könyvtár, Országgyűlési Könyvtár, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár digitalizálási programjának köszönhetően egyre több, a magyar büntetés-végrehajtás múltját felidéző kiadvány hozzáférhető a világhálón. Közéjük tartozik a hazai börtönügyi szakirodalom egyik legjelentősebb darabja, Megyery István „A magyar börtönügy és az országos letartóztatási intézetek” című, 1905-ben megjelent, közel 600 oldalas – statisztikai adatokban bővelkedő, képekkel és tervrajzokkal illusztrált – munkája. (Megyery István művét és munkásságát Estók József méltatta a Börtönügyi Szemle 2012/3-as számában.) A könyv az Országos Széchenyi Könyvtár elektronikus felületén, a következő linkre kattintva érhető el: <http://mek.oszk.hu/11600/11614/>

A fenti információt ki kell egészítenünk azzal, hogy Megyery István művét a Győr-Moson-Sopron Megyei Bv. Intézet fogvatartottjai digitalizálták. Az intézet 2012-ben indította el digitalizálási szakkörét, az ismereteket az Országos Széchenyi Könyvtár munkatársai egy rövid, tanfolyam jellegű előadás keretében adták át az érdeklődő fogvatartottaknak. A képzést követően Megyery István könyvének, amely az Összefogás a Börtönügyért Egyesület tulajdonát képezi, digitalizálása kezdődött meg, a mű 2013 júniusa óta olvasható az interneten. A digitalizálási munkálatok tovább folytatódnak az intézetben a megyei könyvtár közreműködésével.